

## บทที่ 2

### แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการศึกษาความต้องการรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุนี้ ยังไม่มีผู้ใดได้เคยทำการวิจัยไว้โดยตรงมาก่อน ผู้วิจัยจึงได้พยายามสืบค้นในเรื่องที่เกี่ยวข้องใกล้เคียง โดยผู้วิจัยจะได้เน้นในส่วนสำคัญ ๆ เกี่ยวกับแนวคิดทั่วไปและความต้องการของผู้สูงอายุ และบทบาทของสื่อโทรทัศน์และสื่อมวลชน ได้แก่

#### แนวคิดเกี่ยวกับวัยสูงอายุ

กุลยา ตันตผลาชีวะ กล่าวว่าวัยสูงอายุเป็นช่วงสุดท้ายของอายุ ตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป สภาพความเสื่อมถอยทางร่างกายและจิตใจ มีมากในระยะนี้ ขาดความคล่องแคล่องว่องไว ความจำเสื่อมความคิดอ่านช้าลง ความขยันหมั่นเพียร ความคิดก้าวหน้าลดลง สภาพร่างกายเสื่อมถอย ตามัว ผมหงอก และนอกจากนี้ยังต้องพบกับปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับสภาพร่างกายและสังคมในวัยสูงอายุด้วย (กุลยา ตันตผลาชีวะ อ้างถึงใน เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์, 2524)

ลักษณา ปราณีนรารัตน์ กับศิวาพร อารีลาภประเสริฐ ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่าหมายถึงบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป เป็นความยืดยาวของกาลเวลาที่บุคคลได้มีชีวิตล่วงมา ก่อนที่จะเหนื่อยหน่าย และลดถอย ความมั่นคงทางสังคม (ลักษณา ปราณีนรารัตน์ และศิวาพร อารีลาภประเสริฐ อ้างถึงใน เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์, 2524)

ความสูงอายุหรือความชราภาพ (Aging) จึงเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนและน่าสนใจซึ่งเราทุกคนต้องประสบ ที่กล่าวว่าสลับซับซ้อน เพราะกระบวนการทางความสูงอายุมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ (Physiological) ทางอารมณ์

(Emotional) การเรียนรู้ สติปัญญา (Cognitive) เศรษฐกิจ (Economic) และทาง ส่วนตัว (Interpersonal) สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อสภาพการดำรงชีวิต และ สภาพแวดล้อม ดังนั้น ความสูงอายุนั้นเป็นเรื่องที่น่าสนใจ น่าศึกษาเพราะลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในมนุษย์ดังกล่าวจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล คำกล่าวที่ว่า "ยิ่งอายุ มากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งแตกต่างกันมากขึ้นเท่านั้น" (as we grow older, we become more unlike each other) จึงเป็นคำกล่าวที่ได้รับการยอมรับอย่างมาก (สุรกุล เจนอบรม, 2534)

ได้มีผู้ให้คำจำกัดความและให้หลักเกณฑ์ในการตัดสินว่าใครคือผู้สูงอายุ ดังนี้ คำว่า "ผู้สูงอายุ" (Elderly) ถูกบัญญัติขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย โดย พล.ต.ต.อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร ในการประชุมระหว่างแพทย์อาวุโสและผู้สูงอายุจากวงการ ต่าง ๆ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2505 จนเป็นที่เข้าใจ ยอมรับและใช้กันแพร่หลายในปัจจุบัน โดยกล่าวว่า ผู้สูงอายุต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ที่อายุ 60 ปี เป็นต้นไป
2. เป็นผู้ที่มีความเสื่อมตามสภาพ มีกำลังถดถอย เชื่องช้า
3. เป็นผู้ที่สมควรให้ความอุปการะ
4. เป็นผู้ที่มิควรให้ความช่วยเหลือ

(ประสพ รัตนากร อ่างถึงใน เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์, 2524)

อย่างไรก็ตาม การกำหนดกฎเกณฑ์ดังกล่าว ซึ่งมีความแตกต่างกันไป ทั้ง ในประเทศไทยเองและต่างประเทศจึงเป็นการยากที่จะทำให้มีการยอมรับกันได้ในทุก ๆ ประเทศ ดังนั้น ที่ประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ (World Assembly on Aging) จึงได้กำหนดให้ผู้ที่อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ถือว่าเป็นผู้สูงอายุ (Elderly) และให้ใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลกสำหรับประเทศไทยก็ได้กำหนดลักษณะของผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เพื่อให้สอดคล้องกับเจตจำนงค์ของที่ประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ และด้วยอายุ 60 ปีนี้เอง จึงเป็นเกณฑ์การปลดเกษียณอายุราชการของข้าราชการ ในประเทศไทยด้วยเช่นกัน (สุรกุล เจนอบรม, 2534)

### การเปลี่ยนแปลงทั่วไปในผู้สูงอายุ

เนื่องมาจากการสูงอายุ จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงเฉพาะเป็นวัยแห่งความเสื่อมของสภาพร่างกาย ขาดความต้านทานโรค โอกาสการเป็นโรค หรือติดโรคง่าย และเมื่อมีการเจ็บป่วยขึ้นมาแล้ว การรักษาจะต้องใช้เวลายาวนาน และอาการโรคอาจจะเรื้อรัง ข้อสำคัญอย่างหนึ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อร่างกายของผู้ที่อายุย่างเข้าวัยชรา ก็คือการรักษาสุขภาพให้ดี ละทิ้งหนทางชีวิต ซึ่งจะก่อโรค และบั่นทอนสุขภาพของตน ควรจะปรึกษาขอความช่วยเหลือจากแพทย์ให้ได้ เมื่ออายุยิ่งมากขึ้น ดังนั้นสุขภาพวัยชราจึงเป็นสิ่งที่คนเราจำเป็นต้องเตรียมเพื่อพบกับความชรา เพราะคนเรานั้น น้อยคนนักที่จะถึงแก่ความตายเพราะโรคชราอย่างแท้จริง ส่วนมากมักจะตายเพราะโรคภัยไข้เจ็บ หรืออุบัติเหตุที่สามารถป้องกันได้ หรือรักษาได้แทบทั้งสิ้น

ส่วนสุขภาพจิตใจในวัยสูงอายุนั้น การสูญเสียครอบครัว เพราะบุตรหลาน แยกครัวเรือน การสูญเสียงาน เสียอาชีพ เสียรายได้ เสียเพื่อน และการสูญเสียสุขภาพกายที่เคยดีมาก่อน ตลอดจนการสูญเสียความรู้สึกมีค่า ความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกที่ตนเองถูกแยกออกจากสังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นบุคคลไร้ความสามารถ ซึ่งทำให้เกิดข้อขัดแย้งในตัวเองและจะเพิ่มมากขึ้นตามลำดับอายุ ฉะนั้นการดำรงไว้ซึ่งสุขภาพจิตที่ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สามารถป้องกันโรคจิตในวัยสูงอายุอันอาจจะเกิดขึ้นได้เพราะการขาดกำลังใจ ขาดการกระตุ้นให้กำลังใจ และการขาดขวัญ สิ่งที่จะช่วยได้คือ การยอมรับนับถือ ผลแห่งงานวิจัยพบว่าที่ใด เมื่อใด ที่ผู้สูงอายุได้รับการยกย่องยอมรับนับถือในฐานะบุคคลอย่างแท้จริงแล้ว พบว่า สุขภาพของผู้สูงอายุจะดีขึ้น ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพราะสิ่งที่จะช่วยให้สุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุดีขึ้น คือ การสร้างสุขภาพจิต การบริหารร่างกาย การงดสิ่งเสพติดให้โทษ และการใช้บริการสาธารณสุขอย่างถูกต้อง (เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์, 2524)

### ทฤษฎีการสื่อสารมวลชนเกี่ยวกับผู้รับสาร

จากคำกล่าวของ Lasswell ที่ว่า "Who says what in which channel To whom with that effect" (Lasswell, 1948) จะเห็นได้ว่าผู้รับสารนับได้ว่า

เป็นส่วนที่สำคัญมากในกระบวนการสื่อสาร ซึ่งในระยะแรกนั้นได้ให้ความสำคัญของผู้ส่งสารมากโดยเชื่อว่าจะมีผลกระทบต่อผู้รับสาร แต่ในระยะหลังจะเห็นได้ว่า แนวโน้มความสำคัญของผู้รับสารนั้นวันจะมีมากขึ้น มีอิทธิพลต่อผู้ส่งสารมากขึ้น ผู้ส่งสารเองจึงจำเป็นต้องค้นหาปัจจัยที่จะทำให้ผู้รับสารสามารถรับสารได้ตรงตามเจตนา โดยสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับสารเองด้วย

การวิเคราะห์ผู้รับสาร ซึ่งในที่นี้คือผู้ส่งอายุนี้จะได้รับประโยชน์ คือ

1. ทำให้เราทราบเป้าหมายที่ชัดเจนว่าผู้รับสารคือผู้ส่งอายุนี้มีความต้องการอะไร มีความสนใจอะไร มีความรู้ และทัศนคติค่านิยมอย่างไร และมีพฤติกรรมตอบสนองต่อสารและสื่ออย่างไร

2. เมื่อเราทราบความต้องการของผู้ส่งอายุแล้ว เราก็จะสามารถวางแผนล่วงหน้า เพื่อปรับปรุงการสื่อสารของเราให้สอดคล้องกับผู้ส่งอายุก่อนลงมือทำการสื่อสารก็จะทำให้การสื่อสารของเราประสบผลสำเร็จ

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่ามีปัจจัยจำนวนมากที่มีความสัมพันธ์ต่อการเปิดรับข่าวสารของผู้ดูผู้ชม ปัจจัยที่มีความสำคัญมากคือปัจจัยที่มองจากแง่มุมของผู้รับสารเอง ซึ่งจะแบ่งเป็นสองส่วนหลัก ๆ คือ

1. ปัจจัยที่วิเคราะห์ตามทฤษฎีการสื่อสาร (David Berlo, 1960) ได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยของการสื่อสารของผู้ถอดรหัส หรือผู้รับสาร (decoder-receiver) ในแบบจำลองกระบวนการสื่อสารที่เขาเสนอไว้ดังนี้

ก. ทักษะในการสื่อสาร (communication skills) ถ้าผู้รับสารไม่สามารถฟัง, อ่าน หรือคิด เขาจะไม่สามารถรับสาร หรือถอดรหัสข่าวสาร ที่ผู้ส่งสารได้ส่งไปให้

ข. ทัศนคติ ผู้รับสารจะถอดรหัสของข่าวสารอย่างไร มีสาเหตุบางส่วนมาจากทัศนคติไม่ว่าจะเป็นทัศนคติต่อตนเอง ทัศนคติต่อผู้ส่งสาร ต่อข่าวสารล้วนมีผลต่อการเปิดรับสาร การแปลข่าวสารของผู้รับทั้งสิ้น

ค. ระดับความรู้ (knowledge level) ผู้รับสารที่ระดับความรู้แตกต่างกัน มีแนวโน้มที่จะรับรู้สิ่งรอบข้างแตกต่างกัน และมีแนวโน้มที่จะแปลความหมายของข่าวสารแตกต่างกัน

ง. ระบบสังคม (Social System) เราทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในสังคมที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นนักศึกษา ลูกจ้าง นักธุรกิจ อาจารย์ สถานภาพที่ต่างกัันนี้ มีผลทำให้การเปิดรับและการตีความข่าวสารแตกต่างกัน

จ. วัฒนธรรม (Culture) หมายถึง ลักษณะแสดงถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ศีลธรรมอันดีของประชาชน และระบบ หรือวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม แต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง เป็นตัวกำหนดวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม และเป็นตัวชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างสังคมนั้น ๆ กับสังคมอื่น วัฒนธรรมของผู้รับสารจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง ที่มีผลต่อการเปิดรับ และการตีความข่าวสาร

2. ปัจจัยที่วิเคราะห์ตามลักษณะทางลักษณะประชากร ผู้รับสารแต่ละคนจะมีลักษณะทางลักษณะประชากรเฉพาะบุคคล เช่น เป็นชายหรือหญิง อายุมากหรืออายุน้อย เรียนจบชั้นประถมหรือมหาวิทยาลัย มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ เป็นต้น ความแตกต่างทางลักษณะประชากรนี้จะมีอิทธิพลต่อการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความแตกต่างในเรื่องเพศ อายุ การศึกษา ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ ภูมิสำเนา

ลักษณะด้านประชากรศาสตร์นี้เป็นแนวทางหนึ่งของทฤษฎีเกี่ยวกับผู้รับสาร เพราะผู้รับสารจะเป็นผู้กำหนดความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการสื่อสารหากผู้รับสารเข้าใจสารการสื่อสารนั้นก็จะเป็นผลสำเร็จ ขณะเดียวกัน หากผู้รับไม่เข้าใจสารของผู้ส่งสารการสื่อสารนั้นก็ล้มเหลว

ดังนั้น ผู้ส่งสารจะต้องทำการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีการเตรียมการทุกอย่างให้พร้อมเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจความหมายของผู้ส่งสาร และการที่จะทำเช่นนั้นได้ ผู้ส่งสารจะต้องสามารถวิเคราะห์ผู้รับสารของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อนึ่ง ผู้รับสารแต่ละคนมีคุณลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคน เช่น อายุ เพศ การศึกษาทักษะและประสบการณ์ การวิเคราะห์ผู้รับสารที่มีจำนวนน้อยคนนั้น มักไม่ค่อยมีปัญหา หรือมีน้อยกว่าผู้รับสารที่มีจำนวนมาก เพราะเราไม่สามารถวิเคราะห์เป็นคน ๆ ไปได้ ดังนั้นวิธีการที่ดีที่สุด ในการวิเคราะห์ผู้รับสารที่เป็นมวลชน ก็คือการจำแนก ผู้รับสารออกเป็นกลุ่ม ๆ คือ อายุ เพศ การศึกษา สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจตามลักษณะทางประชากร(Demographic Characteristics) (Michael Burgoon)อ้างถึงใน ประมะ สตะเวทิน,2527) กล่าวโดยสรุป คือ แนวคิดด้านประชากรศาสตร์ เชื่อในความ คิดที่ว่า คนที่มีคุณสมบัติทางประชากรที่แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปด้วย (ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2534)

ลักษณะทางประชากรของผู้รับสาร มีดังนี้

#### 1. เพศ

การวิจัยทางจิตวิทยาได้แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงกับผู้ชายมีความแตกต่างกันมากในเรื่องความคิด ค่านิยม และทัศนคติ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมและสังคมกำหนดบทบาทและกิจกรรมของคนสองเพศไว้ต่างกัน ผู้หญิงจึงมักจะเป็นคนที่มีจิตใจอ่อนไหว มักถูกชักจูงใจได้ง่ายกว่าผู้ชาย ผู้ชายใช้เหตุผลและจดจำข่าวได้มากกว่าผู้หญิง ผู้ชายมีความสามารถในการคาดคะเนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้แม่นยำมากกว่าผู้หญิง และผู้หญิงมักจะโทษตัวเองเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น ในขณะที่ผู้ชายมักจะโทษคนอื่นหรืออุปสรรคอื่น ๆ แต่ไม่โทษตัวเอง (ประมะ สตะเวทิน, 2527)

จากการศึกษาของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ เกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า เพศมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมการรับสื่อเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ทั้งเพศหญิงและเพศชาย มากกว่าครึ่งใช้เวลาว่างทั้งวันธรรมดาและวันหยุดราชการด้วยการดูโทรทัศน์ แต่อัตราร้อยละของเพศหญิงที่ใช้เวลาว่างด้วยการดูโทรทัศน์มีมากกว่าเพศชาย แม้แต่การฟังวิทยุ อัตราร้อยละของเพศชายก็มีมากกว่าเพศหญิง สำหรับความถี่ในการดูโทรทัศน์และรายการที่ชอบดูเป็นอันดับแรกและอันดับรองของทั้งสองเพศไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ทั้งสองเพศชอบดูโทรทัศน์ทุกวัน รายการภาพยนตร์จีน ข่าวสารคดี เป็นรายการที่ชอบดูเป็นอันดับแรก (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526)

## 2. สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ

สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ หมายความว่า อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ และชาติพันธุ์ ตลอดจนภูมิหลังของครอบครัว การวิจัยทางนิเทศศาสตร์ได้ชี้ให้เห็นว่าสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้รับสารมีอิทธิพลอย่างมากต่อปฏิกิริยาของผู้รับสารที่มีต่อผู้ส่งสารและสาร สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้คนมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน มีประสบการณ์ทัศนคติ ค่านิยม และเป้าหมายที่ต่างกัน คนที่มีพื้นฐานทางครอบครัวต่างกันย่อมมีค่านิยมความคิด ความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรมที่ต่างกัน คนที่มีอาชีพต่างกันย่อมมองโลก มีแนวความคิด อุดมการณ์ มีค่านิยมต่อสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกัน (ประมะ สตะเวทิน, 2527)

จากการวิจัยด้านอาชีพของผู้รับสารของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ ในเรื่องเดิม พบว่าอาชีพมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมการรับสื่อ แม้ว่าทุกอาชีพจะใช้เวลาว่างในการดูโทรทัศน์ก็ตาม แต่ปรากฏว่าอาชีพแม่บ้านและอาชีพพนักงานของบริษัทห้างร้านเมื่อตรวจการดูสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ อาชีพรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ และอาชีพค้าขาย ส่วนอาชีพรับจ้างและบริการนี้เมื่อตรวจน้อยที่สุด ซึ่งความแตกต่างในการใช้เวลาว่างในแต่ละอาชีพนั้นน่าจะเนื่องมาจากลักษณะของอาชีพนั่นเอง อาชีพรับจ้างและบริการมักจะต้องทำงานจนเย็นหรือค่ำ เสาร์อาทิตย์อาจต้องทำด้วยเวลาจึงไม่อำนวยให้ดูโทรทัศน์ได้ แต่อาชีพนี้จะใช้เวลาว่างในการฟังวิทยุในอัตราร้อยละที่สูงกว่าอาชีพอื่น ๆ เมื่อพิจารณาถึงความถี่ในการดูโทรทัศน์พบว่าทุกอาชีพส่วนใหญ่ดูโทรทัศน์ทุกวัน แต่อัตราร้อยละของอาชีพแม่บ้านมีสูงที่สุด และอาชีพรับจ้างมีน้อยที่สุด ซึ่งน่าจะเป็นเหตุผลเกี่ยวกับลักษณะอาชีพเช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสำหรับรายการที่ชอบดูเป็นอันดับแรกนั้น แต่ละอาชีพมีความสนใจรายการต่างๆ แตกต่างกัน เช่น อาชีพค้าขาย และอาชีพรับจ้างบริการจะชอบดูรายการบันเทิง คือ ภาพยนตร์ไทยและภาพยนตร์จีน เป็นอันดับแรกในอัตราร้อยละที่สูงกว่าอาชีพอื่น ๆ ส่วนอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจและพนักงานบริษัทห้างร้านชอบดูข่าวสารคดีเป็นอันดับแรกในอัตราร้อยละที่สูงกว่าอาชีพอื่น ๆ

รายได้ของครอบครัวจะพบว่ารายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมการรับสื่อ กล่าวคือ กลุ่มที่มีรายได้ต่ำจะใช้เวลาว่างในการดู

โทรทัศน์ในอัตราร้อยละที่สูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้สูงซึ่งใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือพิมพ์มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทั้งในวันหยุดราชการ และวันธรรมดา ส่วนรายการที่ชอบดูนั้น พบว่ากลุ่มที่มีรายได้สูงจะมีอัตราร้อยละที่ดูรายการข่าวสารคดีมากกว่ากลุ่มรายได้ต่ำซึ่งจะชอบดูรายการบันเทิง เช่น ภาพยนตร์ไทยและจีน (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526)

### 3. การศึกษา

คนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่ต่างกัน ในยุคสมัยที่ต่างกัน ในระบบการศึกษาที่ต่างกัน ในสาขาวิชาที่ต่างกัน ย่อมมีความรู้สึกนึกคิด อุดมการณ์ และความต้องการที่แตกต่างกันไป คนที่มีการศึกษาสูง หรือความรู้ดี จะได้เปรียบอย่างมาก เพราะคนเหล่านี้มีความรู้กว้างขวางหลายเรื่อง มีความเข้าใจสารได้ดี แต่มักเป็นคนไม่ค่อยเชื่ออะไรง่าย ๆ โดยทั่วไปคนที่มีการศึกษามักจะใช้สื่อมวลชนมากกว่าคนที่มีการศึกษต่ำ และคนที่มีการศึกษาสูงมักจะใช้ประเภทสิ่งพิมพ์ แต่ในขณะที่คนที่มีการศึกษต่ำมักจะใช้สื่อประเภทวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ ฯลฯ (ปรมะ สตะเวทิน, 2527)

แต่จากการศึกษาของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมการรับสื่อทุกกรณี กล่าวคือ แม้ว่าทุกระดับการศึกษาจะใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ทั้งวันธรรมดาและวันหยุดราชการด้วยการดูโทรทัศน์ก็ตาม แต่โดยเฉพาะวันธรรมดานั้น อัตราร้อยละของการใช้เวลาว่างด้วยการดูโทรทัศน์จะเพิ่มขึ้นเมื่อระดับการศึกษาสูงขึ้น ส่วนในวันหยุดราชการนั้น กลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ซึ่งใช้เวลาว่างด้วยการดูโทรทัศน์กลับน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ แต่อัตราร้อยละของการพักผ่อนนอกบ้านของกลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปกลับเพิ่มขึ้นในวันหยุดราชการ จึงน่าจะเป็นเหตุผลได้ว่าการที่อัตราร้อยละของการใช้เวลาว่างในวันหยุดราชการด้วยการดูโทรทัศน์ของกลุ่มนี้ลดลงจากวันธรรมดาก็เพราะส่วนหนึ่งได้ไปพักผ่อนนอกบ้าน สำหรับความถี่ในการดูโทรทัศน์นั้น แม้ว่าทุกระดับการศึกษาส่วนใหญ่จะดูทุกวันก็ตาม แต่อัตราร้อยละของการศึกษาระดับปริญญาขึ้นไปมีมากที่สุด ความสนใจต่อรายการต่าง ๆ จะแตกต่างกันในแต่ละระดับการศึกษา กลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปจะชอบดูรายการข่าวสารคดีเป็นอันดับแรกมากที่สุด ระดับการศึกษา ป.7 หรือต่ำกว่าและระดับ มศ. 1-5 จะชอบดูภาพยนตร์ไทยและจีนมากที่สุด

จากการที่ผู้รับสารแต่ละคนมีความแตกต่างกัน และมีความสนใจที่จะเลือกเปิดรับสารแตกต่างกันไปนั้น เดอเฟลอร์ (DeFleur) ได้เสนอความคิดพื้นฐานของความแตกต่างไว้ 4 ประการ (De Fleur, 1966) คือ

1. บุคคลมีความแตกต่างกันในด้านบุคลิกภาพและสถานภาพทางจิตวิทยา
2. ความแตกต่างกันนี้ เป็นเพราะบุคคลมีการเรียนรู้ทางสภาพแวดล้อมต่างกัน
3. บุคคลที่อยู่ต่างสภาพแวดล้อมกัน ก็จะได้รับ การเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันไป
4. การเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้บุคคลมีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อและบุคลิกภาพแตกต่างกัน

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม การเปิดรับสารของผู้ชม

เมอร์ริลล์ และโลเวนสไตน์ (Merrill and Lowenstein) ได้สรุปถึงสาเหตุที่บุคคลต่าง ๆ จะมีพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสาร ได้แก่ (Merrill and Lowenstein, 1971)

- ความเหงา เพราะมนุษย์ต้องการมีเพื่อน ไม่สามารถอยู่ได้เพียงลำพัง ต้องหันมาสื่อสารกับผู้อื่น และบางครั้งคนบางส่วนพอใจที่จะอยู่กับสื่อมากกว่าที่จะอยู่กับบุคคล เพราะไม่สร้างแรงกดดันในการสนทนา หรือทางสังคมให้แก่ตนเอง
- ความอยากรู้อยากเห็น เพราะเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ที่ต้องการจะรับรู้ข่าวสารเพื่อตอบสนองความต้องการอยากรู้อยากเห็นของตน ไม่ว่าจะสิ่งที่ยากรู้นั้นจะมีผลกระทบต่อตนเองหรือไม่ก็ตาม
- ประโยชน์ใช้สอยของตนเอง มนุษย์ทุกคนจะแสวงหาและใช้ข่าวสารให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง ทั้งในแง่ของการเสริมสร้างบารมี การช่วยให้ตนเองสะดวกสบาย หรือสนุกสนานบันเทิง ซึ่งสื่อมวลชนสามารถให้สิ่งเหล่านี้ได้ วิลเบอร์ ชรามม์ (W. Schramm) ได้ให้หลักทั่วไปอันเป็นเหตุผลของการเลือกว่า คนย่อมเลือกสื่อที่ใช้ความพยายามน้อยที่สุด (Least effort) และได้ประโยชน์ตอบแทนดีที่ที่สุด (Promise of reward) (สภาพงษ์ ระรวยทรง, 2535)

- ลักษณะเฉพาะของสื่อแต่ละอย่าง ผู้รับข่าวสารแต่ละคนจะหันเข้าหาลักษณะเฉพาะบางอย่างจากสื่อที่จะสนองความต้องการและทำให้ตนเองเกิดความพึงพอใจ

จากการสำรวจของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ และสุพิศรา เพชรบุรี ได้ทำการสำรวจพฤติกรรมการรับสื่อโทรทัศน์ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เปิดรับสื่อทุกวัน หรือเกือบทุกวัน และมีจำนวนไม่น้อยที่เปิดรับสื่อตั้งแต่เริ่มเปิดสถานีจนถึงปิดสถานีทั้งในวันธรรมดาและวันหยุดราชการ

นอกจากนั้น วิลเบอร์ ชรามม์ (Schramm, 1973) ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ในการเลือกรับข่าวสารของผู้รับสาร ดังนี้

1. ประสบการณ์ ประสบการณ์ทำให้ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารแตกต่างกัน
2. การประเมินสาระประโยชน์ของข่าวสาร ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารเพื่อสนองจุดประสงค์ของตนอย่างใดอย่างหนึ่ง
3. ภูมิหลังแตกต่างกัน ทำให้มีความสนใจแตกต่างกัน
4. การศึกษาและสภาพแวดล้อม ทำให้มีความแตกต่างในพฤติกรรมการเลือกรับสื่อและเนื้อหาข่าวสาร
5. ความสามารถในการรับสารเกี่ยวกับสภาพร่างกาย และจิตใจที่ทำให้พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารต่างกัน
6. บุคลิกภาพ ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การโน้มน้าวจิตใจและพฤติกรรมของผู้รับสาร
7. อารมณ์ สภาพทางอารมณ์ของผู้รับสาร จะทำให้ผู้รับสารเข้าใจความหมายของข่าวสาร หรืออาจเป็นอุปสรรคของความเข้าใจความหมายของข่าวสารก็ได้
8. ทัศนคติ จะเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับและตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือข่าวสารที่ได้พบ

อย่างไรก็ตาม คนเราทุกคนก็มีธรรมชาติในการเปิดรับข่าวสารอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว เพียงแต่จะเปิดรับสื่ออย่างไรนั้นก็ด้วยปัจจัยที่กำหนดคือ (ขวัญเรือน กิตติวัฒน์, 2531)

1. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพและจิตวิทยาส่วนบุคคล มีแนวคิดว่าคนเราแต่ละคนมีความแตกต่างเฉพาะตัวบุคคลอย่างมากในด้านโครงสร้างทางจิตวิทยาส่วนบุคคล ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน การดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระดับสติปัญญา ความคิด ทักษะคิด ตลอดจนกระบวนการของการรับรู้ การเรียนรู้ การจูงใจ

2. ปัจจัยด้านสภาพความสัมพันธ์ทางสังคม เนื่องจากคนเรามักจะยึดติดกับกลุ่มสังคมที่ตนสังกัดอยู่ เป็นกลุ่มอ้างอิง (Reference Group) ในการตัดสินใจที่จะแสดงออก ซึ่งพฤติกรรมใด ๆ ก็ตาม นั่นคือมักจะคล้อยตามกลุ่มในแง่ความคิด ทักษะคิด และพฤติกรรม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนอกระบบการสื่อสาร เชื่อว่าลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ทำให้เกิดการคล้ายคลึงกัน ของการเปิดรับเนื้อหาของสารสื่อสาร รวมถึงการตอบสนองต่อเนื้อหาดังกล่าวก็ไม่แตกต่างกันด้วย

นอกจากนั้น บอลล์-โรเคช และเดอ เฟลอร์ (Ball-rokeach, S.J. and De Fleur, M.L, 1976) ยังได้แสดงกรอบแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยการพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นตัวแปรแทรก (Intervening Variables) ระหว่างสื่อที่เป็นตัวกระตุ้น (Stimulus) กับพฤติกรรมการตอบสนอง (Response) โดยแยกเป็นทฤษฎีการจัดลำดับชั้นในสังคม (The Social Catagories Theory) ทฤษฎีนี้ได้แยกบุคคลออกมาเป็นกลุ่ม โดยยึดถือเพศ อายุ รายได้ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นตัวกำหนดตัวแปรเหล่านี้ มีผลต่อการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน โดยบุคคลในสังคมที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร และปฏิกิริยาตอบสนองต่อการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนคล้าย ๆ กัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยของประเทศไทย

วิรัช แก้วสกุล (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้สูงอายุที่เป็นข้าราชการเกษียณอายุ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้

กลุ่มตัวอย่าง 242 คน ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ต้องการมากที่สุดคือจัดแบบมวลชน กล่าวคือต้องการให้จัดรายการทางโทรทัศน์ วิทยุ และสิ่งพิมพ์ ตามลำดับ เนื้อหา ความรู้ และทักษะที่ต้องการคือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลวัยเดียวกัน และระหว่างบุคคลต่างวัย ความรู้และทักษะใหม่ ๆ ทางวิชาชีพเพื่อเป็นรายได้ และกิจกรรมในชีวิตประจำวันกับความรู้และทักษะใหม่ ๆ เพื่องานอดิเรก

วิมล ชาณุชนบท (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น ผลของการวิจัยนั้นพบว่า ปัญหาของผู้สูงอายุที่พบ ได้แก่ ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านจิตใจ ส่วนความรู้ที่ต้องการเป็นความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ด้านเศรษฐกิจ และการเพิ่มพูนรายได้

✓ ธรรมรัตน์ ศษรัตน์ (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสนใจและวิธีการในการรับข่าวสารของผู้สูงอายุ โดยทำการศึกษาจากกลุ่มผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี จำนวน 354 คน เพื่อดูถึงความสนใจ และวิธีการรับข่าวสารของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้สูงอายุมีความสนใจในการรับข่าวสารจากการดูโทรทัศน์ และจากการฟังวิทยุมาก ส่วนการอ่านสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของทางราชการ ผู้สูงอายุมีความสนใจน้อยที่สุด
2. ผู้สูงอายุมีความสนใจต่อข่าวสารทางด้านศาสนา การทำบุญให้ทาน การฟังเทศน์ และข่าวในประเทศในระดับมาก ส่วนข่าวสารทางด้านรายการโฆษณาสินค้า ผู้สูงอายุมีความสนใจในการรับข่าวสารน้อยที่สุดหรือไม่สนใจเลย
3. ผู้สูงอายุได้รับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือวิทยุ และหนังสือพิมพ์รายวัน ส่วนสื่อประเภทป้ายโฆษณา บ้ายประกาศ ผู้สูงอายุได้รับข่าวสารจากสื่อประเภทนี้น้อย

สุรกุล เจนอบรม (2535) ได้ศึกษาถึงประสิทธิผลของการให้ความรู้สำหรับผู้สูงอายุโดยผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ (สื่อบุคคล, สื่อสิ่งพิมพ์, สื่อวิทยุ, สื่อโทรทัศน์) ในการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า สื่อบุคคล ผู้สูงอายุให้ความสนใจมากที่สุด อย่างไรก็ตาม

เมื่อพิจารณาในความพร้อมแล้ว สื่อทุกชนิดสามารถใช้ได้ดีสำหรับผู้สูงอายุ เพียงแต่ลักษณะของการผลิตสื่อจะต้องให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ

#### งานวิจัยจากต่างประเทศ

Alan M. Rubin และ Rebecca B. Rubin (1981) ได้ทำการวิจัยเรื่องอายุ, สิ่งแวดล้อม และการใช้โทรทัศน์ โดยทำการศึกษาผู้สูงอายุและคนหนุ่มสาวที่เป็นคนไข้อยู่ในโรงพยาบาลเกี่ยวกับความแตกต่างของพฤติกรรมและแรงจูงใจในการชมโทรทัศน์ระหว่างที่บ้านและที่โรงพยาบาล ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ระหว่างอายุและการดูโทรทัศน์ที่บ้าน โดยพบว่าการดูเพื่อความบันเทิงเป็นแรงจูงใจพื้นฐานของทั้ง 2 กลุ่มอายุ แต่มีความแตกต่างคือ คนสูงอายุดูโทรทัศน์เพื่อให้เวลาผ่านไป ขณะที่คนหนุ่มสาวดูเพื่อการพักผ่อน และไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการดูโทรทัศน์ที่โรงพยาบาล โดยทั้ง 2 กลุ่มดูโทรทัศน์เพื่อให้เวลาผ่านไป และบรรเทาความเบื่อหน่าย รายการที่ชอบดูที่บ้านพบว่าผู้สูงอายุชอบดูรายการชุดช่วงกลางวัน เพลง ข่าว และเกมส์โชว์ ขณะที่คนหนุ่มสาว ชอบดูรายการตลก ภาพยนตร์ และรายการกีฬา ส่วนรายการที่ชอบดูที่โรงพยาบาลพบว่าทั้ง 2 กลุ่ม ชอบดูรายการตลก ข่าว และรายการชุดตอนกลางวัน

Alan M. Rubin และ Rebecca B. Rubin (1982) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจ และรูปแบบการชมรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุ พบว่า แรงจูงใจที่คนสูงอายุชมโทรทัศน์คือ ต้องการให้โทรทัศน์เป็นเพื่อนแก้เหงา โดยเฉพาะเพศหญิง จะใช้โทรทัศน์เป็นเพื่อนมากที่สุด โดยเฉพาะช่วงเวลาบ่าย ๆ รูปแบบที่ชอบดู คือพวกเกมส์โชว์ ละคร นอกจากนี้ยังพบว่าโทรทัศน์ถูกใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในด้านข่าวสารบันเทิง และเพื่อการพักผ่อน และเหตุผลอีกอย่างหนึ่งคือ โทรทัศน์ เป็นสื่อที่สะดวก และมีราคาถูก

Alan M. Rubin (1982) ได้สรุปทิศทางของโทรทัศน์และการวิจัยเกี่ยวกับผู้

สูงอายุจากงานวิจัยต่าง ๆ ในด้านการแสดงของผู้สูงอายุในโทรทัศน์ ทัศนคติ และ พฤติกรรมการชมโทรทัศน์ของผู้สูงอายุและหน้าที่ของโทรทัศน์ที่มีต่อผู้สูงอายุ ผลการศึกษาสรุป แนวทางได้ดังนี้

ภาพของผู้สูงอายุทางสื่อมวลชนมักจะเป็นผู้ช้ำ, ฉลาดน้อย, บ่วย ทุพพลภาพ, เรื่องทางเพศน้อย น่าเกลียด และแก่หง่อม ซึ่งได้มีข้อโต้แย้งว่าผลการศึกษา นั้นมีข้อผิดพลาดในเรื่องนี้สำคัญและขนาดกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเกิดขึ้นมาจากการมองผู้สูงอายุ ทางด้านลบ

✓ ทัศนคติและพฤติกรรมการดูโทรทัศน์ของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุชมโทรทัศน์ มากกว่าวัยอื่น และดูโทรทัศน์เฉลี่ย 3-6 ชั่วโมงต่อวัน รายการที่ผู้สูงอายุชอบดูคือ รายการข่าวและรายการข่าวสารความรู้และรายการสารคดีและนิตยสารทางอากาศ และ บางส่วนนิยมดูละครครอบครัว รายการเพลงและเกมส์โชว์ และพบความแตกต่างว่า เพศชายจะชอบดูรายการกีฬา ขณะที่เพศหญิงชอบดูละคร

บทบาทและหน้าที่สำคัญของโทรทัศน์ต่อผู้สูงอายุคือ หนึ่งเป็นสื่อที่สะดวกสบาย ในการใช้ สองโทรทัศน์ได้แบ่งปันประสบการณ์ของผู้สูงอายุแต่ละคนอย่างกว้างขวาง สามเป็น เพื่อนที่ดี สี่เป็นแหล่งที่ให้ข่าวสารและความบันเทิง

Marie และ Cantor (1992) ได้ทำการวิจัยการตอบสนองของผู้ชมสูงอายุที่นำเสนอในโทรทัศน์ โดยทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังและผู้สูงอายุที่อยู่กับครอบครัว มีความสุขแล้วให้ชมรายการชุดทางโทรทัศน์ และดูว่าทั้งสองกลุ่ม ต้องการดูแต่ละรายการอย่างไร โดยพวกเขาจะได้ชมรายการที่นำเสนอภาพของผู้สูงอายุ ทางลบ เช่น เศร้าโศก ชายแก่ผู้โดดเดี่ยวและนำเสนอในทางบวก เช่น ชายแก่ผู้เพียบพร้อมทุกอย่างมีความสุข ผลของการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่อยู่ตามลำพัง สนใจที่จะชมรายการที่นำเสนอภาพผู้สูงอายุทางลบในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งก็ชอบตรงกันข้าม และพบว่าผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังจะรู้สึกดีขึ้นหลังจากที่ได้ดูภาพทางลบ และอีกกลุ่มหนึ่งจะรู้สึกดีกว่า เมื่อได้ดูภาพทางบวก

จากการอภิปรายผลชี้วัดได้ว่า ผู้ชมสูงอายุที่มีความสุขน้อย ถ้าได้ดูรายการ แสดงที่นำเสนอเนื้อหาดีด้อยกว่าตัวเอง จะทำให้ตัวเองมีความสุขมากขึ้น ซึ่งการวิจัยนี้ผลที่

ได้ไม่สนับสนุนแนวคิดเรื่อง Empathy (การเอาตัวเองไปสวมบทบาทคนอื่น) ซึ่งภาพทางบวกจะต้องเป็นที่ชื่นชอบของทั้ง 2 กลุ่ม อย่างไรก็ตาม พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพส่วนตัวและสถานภาพของตัวละครอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

Davis และ Westbrook (1985) ได้ทำการวิจัยเรื่องโทรทัศน์ในชีวิตของผู้สูงอายุ โดยทำการศึกษาพฤติกรรม ตลอดจนทัศนคติและความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อโทรทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ (66.8%) ดูโทรทัศน์ 1-5 ชม.ต่อวัน รายการที่โปรดปรานคือ ข่าว สารคดี และภาพยนตร์ ตามลำดับ ทัศนคติของผู้ชมสูงอายุ ส่วนใหญ่ (91.5%) คิดว่าโทรทัศน์เป็นเพื่อน และรายการที่อยากให้ออกอากาศบ่อย ๆ คือ รายการเพลง รายการการศึกษา (สารานุกรม, การเมือง) และปรัชญา และรายการที่ไม่ต้องการคือ รายการเกี่ยวกับเพศ ศัตรูรุนแรง รายการที่แสดงถึงความก้าวร้าว ผู้สูงอายุชอบพิธีกรและผู้ประกาศที่มีอายุเหมือนตน เพราะรู้สึกเหมือนกับเป็นเพื่อน ในด้านบทบาทในการแสดง ผู้สูงอายุจะชอบให้ผู้สูงอายุรับบทที่ตรงตามความเป็นจริง เพราะจะรู้สึกเห็นอกเห็นใจในบทบาทของตัวละครนั้น

Real และคณะ (1980) ได้ทำการศึกษาเรื่องโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ พบว่ามีความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างอายุกับการใช้เวลาดูโทรทัศน์ในแต่ละวัน โดยที่ยังมีอายุสูงขึ้นก็จะดูโทรทัศน์มากขึ้น และเหตุผลที่โทรทัศน์เป็นเพื่อนที่ดีของผู้สูงอายุ นั้น เพราะโทรทัศน์นำเสนอในลักษณะที่เห็นหน้าซึ่งกันและกัน จึงทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกลดความโดดเดี่ยวลง

Kaiser และ Chandler (1985) ได้ทำการศึกษาเรื่องผู้บริโภคสูงอายุกับการใช้สื่อเพื่อความทันสมัย ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาดีจะมีใช้โทรทัศน์เพื่อความทันสมัยมากกว่าคนที่อายุน้อยกว่านี้ เพราะคนกลุ่มอายุน้อยมีความสามารถในการใช้สื่ออื่น เช่น สื่อบุคคล เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อความทันสมัยมากกว่า เพศหญิงจะใช้สื่อเพื่อความทันสมัยมากกว่าเพศชาย และมีความสัมพันธ์ระหว่างการใช้จ่ายเงินซื้อเสื้อผ้ากับการนำเสนอข่าวสารที่ทันสมัยทางโทรทัศน์ และพบว่าผู้สูงอายุชายจะใช้จ่ายกับเสื้อผ้ามาก เนื่องจากเลียนแบบโทรทัศน์ เพราะภาพพจน์ของคนสูงอายุในโทรทัศน์มักเป็นผู้ที่ใช้เสื้อผ้าทันสมัย ราคาแพง